

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 33 Volume: 7 Issue: 33

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GÖÇMEN KÜLTÜRÜ VE KENTLİLİK BİLİNCİ -Adana Örneği
IMMIGRANT CULTURE AND URBANITE AWARENESS -Case of Adana

Duygu SABAN ÖKESLİ*

Öz

Göçmenlerin kent ile ilişkilerinin seviyesini tespit etmek, kenti sahiplenip sahiplenmediklerini anlamak, kentin hangi bölgelerini kullandıklarını belirlemek, dolayısıyla göçmenlerin kentlilik bilinci taşıyıp taşımadıklarını ortaya çıkarmak amacıyla yürütülen bu çalışma kapsamında Adana'daki 49 mahallede 248 yurttaş ve ulaşılabilen 60 Hemşehri Derneği yöneticisi ile 322 dernek üyesi olmak üzere toplamda 630 kişi ile anket gerçekleştirilmiştir. Anket bulguları ışığında Adana'nın kentleşme açısından problemleri olduğu, yeni bir ekonomik örgütlenmenin tesis edilmesi ve göçmenlerin bu ekonomik sistemde yer edinmeleri sonucunda kentli kavramının yerleşebileceği söylenebilir. Çalışma sonucunda "kentli" kavramının bireysel algıya dayalı olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adana, Göçmen, Kentli, Kent Kültürü, Kentlilik Bilinci.

Abstract

The general aim of this study is to reveal the level of the interaction of immigrants with the city life, whether they embrace the city and which areas of the city they use. Within this aim questionnaires with 630 citizens are undertaken in the city of Adana, of which constituted 248 citizens living in 49 neighbourhoods, 60 administrators of kinship organizations and 322 members of kinship organizations. It can be argued as a result of the questionnaires that Adana has problems in terms of urbanization and urban life and that urbanite culture can be settled by establishing a new economical system and enabling immigrants to attain a place in this new system. It is ascertained as a result of the study that the concept "urbanite" is dependent on one's perception.

Keywords: Adana, Immigrant, Urbanite, Urban Culture, Urbanite Awareness.

1. Giriş

Kente ilişkin sosyal kuramlar incelendiğinde, özellikle Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan şehircilik disipliniyle ilişkili olarak kent sosyolojisi alanında farklı yaklaşımlar geliştirildiği, çeşitli dönemlerde farklı konuların daha fazla ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bunlar ticari ilişkiler, kapitalist üretim sistemleri, iş bölümü, kentin manevi hayatı, maddi hayatı, sosyal ilişkilerin nasıl olması gerektiği olarak özetlenebilir. Chicago Okuluyla 1920'ler, 1940'larda ekolojik yaklaşımlar ön plana çıkmaya başlar. Bu kapsamda "doğal seleksiyon" kavramı, yani aslında kentlerin kimlerin hangi şartlarda nerede nasıl yaşayacağına karar verdiği teorisi geliştirilmiş, devamında bir yaşam biçimi olarak kentleşme başlığı altında ise daha çok kentleşmenin sosyal bir varlık olma yönüyle ilgilenilmiş, kent yaşamının kişisel olmamayı ve sosyal mesafeyi doğurduğu belirtilerek (Wirth, 1938) kentliliğin ekolojik, örgütsel ve sosyo-psikolojik özelliklerini kapsayan bir kavram geliştirilmiş, köyle kentin bir sürekliliğinin iki ucunda yer aldığı varsayılmıştır.

* Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Georg Simmel metropol ve zihinsel yaşamda üç ana tema olduğunu söyler; büyüklük, iş bölümü, para ve rasyonalite (Simmel, 2005: 167). Simmel aynı zamanda metropolde yaşayanlarla küçük kasabada yaşayanların farklı zihniyete sahip olduklarını belirtir ve “*Kentsel insan kalbiyle değil, aklıyla hareket eder*” diyerek net bir tanımlama yapar (Simmel, 2005: 169). Herbert Gans ise “*Hem uydu kentlerde, hem de kent merkezlerinde hala küçük köyler yaşamaktadır, akrabalık, aile, birincil ilişkiler hayatın en önemli yanları olduğu gibi, onlara ilişkin değerler ticari hayatın öne sürdüğü değerleri kendilerine uydurmaya çalışırlar*” (Gans, 1962) diyerek kentin birçok köyün bir araya gelmesinden oluştuğunu ifade etmeye çalışır. 1960’larla birlikte kentleşmenin bağımsız bir süreç olmadığını; politik ve ekonomikleşme kalıplarıyla ilişki içinde analiz edilmesi gerektiğini savunan yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Rousseau’nun “*Evler kasabaları oluşturur, oysa yurttaşlar kenti oluşturur*” söylemi kentleri kent yapanın binalar değil, kentliler olduğunu savunur (Rousseau, 1950: 15). Bunun yanında evlerin katılımcı bir halk topluluğunun ortaya çıkması için gerekli koşulları yok eden devasa kent kuşaklarını da oluşturabileceği, dolayısıyla yurttaşlık ideallerini içlerinde taşıyan toplumsal kurum ve şekillerin ilkel kulübe ve çadırlardan ortaya çıktığı iddia edilerek Rousseau’nun söylemi eleştirilmektedir (Bookchin, 1999: 59-60). Bookchin’e göre kentin yeni bir tür etik birlik, bireyin insani ölçek içinde güçlendirildiği bir şekil, katılımcı ve hatta ekolojik bir karar alma sistemi ile yurttaşlık kültürünün tek kaynağı olarak görülmesi, yurttaşlık çerçevesindeki insan topluluğu kavramının insanın zihnindeki ve pratik zekasındaki yerini tekrar alması gerekmektedir (Bookchin, 1999: 90).

1.1. Kentleşme-Kentlilik Bilinci

Bütün bu yaklaşımlar göz önüne alındığında sosyolojik bir kavram olarak kentleşmenin sadece yeni bir ekonomik örgütlenme ve değişmiş bir fiziki çevreyi belirtmediği, aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerine de etki eden yeni bir sosyal düzen ifade ettiği anlaşılmaktadır. Kentleşme *kentlilik* diyebileceğimiz bir yaşama şeklini de beraberinde oluşturur. Kentli, kentleşme ve kentlilik bilinci bunun devamında ortaya çıkan diğer kavramlardır. Kentleşme “*çoğulculuğun, farklılığın ve çeşitliliğin egemen olduğu kentsel mekânlarda, kentsel fırsatlardan farklılıklar doğrultusunda yararlanan bir kentli kültürünün oluşumu*” (Giddens, 2000) olarak tanımlanmakta ve daha çok birey ölçeğinde bir değişim süreci olarak kabul edilmektedir. Ayrıca günümüz kentlerindeki kültürün farklılıkları, eşitsizlikleri ve çoğulculuğu bünyesinde taşıdığı ifade edilmektedir. Giddens (2000: 508) büyük bir kenti “yabancıların dünyası” olarak tanımlar ancak bununla birlikte kişisel ilişkileri desteklediğini ve yarattığını savunur.

Sanayileşmesini tamamlamış, toplumsal sınıfları örgütlenmiş ve uzun yıllar süren araştırmalar sonucunda çözümlenmiş kentlerde kent modelleri oluşturulmuştur ve bu modeller üzerinden fiziksel ve toplumsal planlama yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise küresel güçlerin etkisiyle birlikte yerel özellikler devreye girer ve kentleşme dinamikleri farklı olabildiği gibi kentleşme düzeyleri de farklılık gösterir. Özellikle büyük kentlerin sürekli göç alması sebebiyle kente yaşayan insanlarda tam bir kentleşme olamadığı, genellikle kente göç eden ailelerde ikinci hatta üçüncü kuşakta kentleşmenin gerçekleştiği savunulmaktadır (Erkan, 2002: 21).

Kentlilik bilinci ise kentte yaşamaktan kaynaklanan bilgilerimizin oluşturduğu tutumlar, değerler ve davranışlar bütünü olarak tanımlanmakta ve bunun ilk basamağı “*kişinin kendisini kentli olarak görmesi*” olarak ifade edilmektedir. Kentlilik bilincinin, küresel ilişkilerin geliştirdiği modern yaklaşımda, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ana başlıkları ile özetlenebilen, hizmet kalitesi ile de ilgili demokrasi temelli bir düşünce sisteminden beslendiği savunulmaktadır. Kentlilik bilinci kapsamında kentler için ön görülen üç temel yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 25-26):

1. Kentin tarihi ve kültürel değerlerinin farkına varmak,

2. Kentin fiziksel, kültürel ve sosyal dönüşümünü gerçekleştirmek,
3. Kente aidiyet duygusunu hissederek, kenti sahiplenip korumak.

Bu kapsamda ise okul öncesi eğitim kurumlarından başlayarak eğitim-bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi ve medya organlarının aktif bir şekilde kullanılması önerilmektedir. Kentlerde gündelik yaşamın sürdürülmesinde kentsel hizmetlerin sunumu ne kadar önemliyse, kentte yaşayan bireylerin kentsel sorunlara duyarlı olup kente sahip çıkmalarının da kentleşme sürecinin sancısız, sorunsuz bir süreç olmasında önemli bir katkısı olduğu ifade edilmektedir (Güçlü, 2002).

1.2. Hemşehrilik

Hemşehrilik, *aynı köy, ilçe, il veya bölgeden olan, aynı şehirden olan* (Ayata, 1991) anlamında kullanılmaktadır. Son dönemlerde aynı mezhebe, dine, etnik kökene mensup olmanın da hemşehri olmanın göstergesi olduğu belirtilmeye başlanmıştır. Hemşehri dernekleri ise hemşehrilik ilişki ağlarının yapılanmış örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Kurtoğlu, 2005). Hemşehri derneklerinin göçle büyük kentlere gelen vatandaşların aileden sonra kurmuş oldukları en küçük örgütler olması sebebiyle özel bir durumu bulunmaktadır. Her ne kadar eskisi kadar önemli olmadıkları savunulsa da, belirli bölgeler, belki Adana gibi hala kırsal alanla etkileşimini sürdüren kentler için, hemşehri dernekleri insanların ortak çıkarları ve ortak hedefleri doğrultusunda örgütlü olarak aktivite gerçekleştirebilmeleri için önemli bir araç oluşturur ve kırdaki küçük köylülüğün kentteki temsil araçlarıdır (Aktaş, Aka ve Cem Demir, 2006).

Göçün niteliği, yani nereden nereye göçüldüğü, eski yaşam mekânı ve yeni yerleşilen yerin yaşama koşulları kişilerin hemşehrilik bağları etrafında örgütlenme eğilimlerinde etkili olan faktörler olarak ön plana çıkmaktadır. Daha ziyade ekonomik zorunluluklardan dolayı göç etmek zorunda kalmış kişiler için hemşehri dernekleri, iş, ev, eğitim, sağlık gibi sosyal sorunların çözümünde önemli işlevler üstlenebilmektedir (Selek ve Köseoğlu, 2008). Çoğulcu toplumlarda hemşehri dernekleri gibi sosyal ağların belirli etnik grupların kendi içlerinde kaynak oluşturmaları için faydalı olduğu, ancak iş bulmak gibi hayati önemi olan konularda etnik grup dışındaki kişilerle daha fazla ilişki kurulmasının gerektiği ifade edilmektedir (Sanders, 2002). Sonuç olarak kırsal alandan kente göçmüş olan kişiler için hemşehrilik üyeler arasında eşitliği ifade eden bir tanımlama olarak karşımıza çıkmaktadır (Fliche, 2005).

Modern hayatın en derin problemlerinden birisi bireyi bunaltıcı toplumsal güçler, harici kültür ve hayatın tekniği karşısında mevcudiyetini, kendini yönetme hakkını ve bireyselliğini koruma çabası olarak tanımlanmaktadır (Simmel, 2005: 167) ve bu çabada hemşehri dernekleri önemli görevler üstlenmektedir. Bununla birlikte hemşehri derneklerinin dışa kapalı yapısının kentin diğer sakinleriyle bütünleşmede sıkıntılar yaratabildiği, kentteki farklı katmanların etkileşiminde sıkıntılar oldukça kentte yaşayan grupların/bireylerin birbirine karşı "ihtiyatlı" davranma eğilimi gösterdiği, hatta sebebe dayalı olsa da yakın bir temas halinde öfke ve kavgaya dönüşebilecek belli belirsiz bir nefret, karşılıklı yabancıklık ve tiksinti hissedildiği savunulmaktadır (Simmel, 2005:175).

2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Adana'daki göçmenlerin kent ile ilişkilerinin seviyesini tespit etmek, kenti sahiplenip sahiplenmediklerini ya da kendilerini "Adanalı" hissedip hissetmediklerini anlamak, kentin hangi bölgelerini kullandıklarını belirlemek, dolayısıyla Adana'daki göçmenlerin kentlilik bilinci taşıyıp taşımadıklarını ortaya çıkarmaktır. Çeşitli sebeplerle Adana'ya göç eden vatandaşlarımız burada yerleşmiş, iş sahibi olmuş ve yuva kurmuştur. İlk kuşak göçmenler ile onların çocuklarından oluşan ikinci kuşak göçmenlerin kente ve kent yaşamına bakışının farklılık göstereceği düşünülmektedir. İkinci kuşak göçmenlerin Adana'da doğmuş ve eğitim görmüş olmaları onların kente bakışını ve kentle iletişimini olumlu yönde etkileyen bir faktör olabilir. Bu çalışmayla bakış açısı ve kentle

etkileşim konusundaki farklılıkların deneklerin yaşıyla ve Adana'da yaşadıkları süreyle orantılı olarak değişip değişmediğinin ortaya çıkarılması da hedeflenmiştir.

3. Materyal ve Metot

Çalışmanın ana materyalini Adana'nın çeşitli mahallelerinde yaşayan göçmen vatandaşlar oluşturmaktadır. Bu mahallelerin tespiti ve seçimi Keser (2008: 295) tarafından hazırlanan "Adana'da Etnik Mekânsal Segregasyon" haritası üzerinden yapılmıştır. Çalışma kapsamında yapılmış olan ön çalışma ile Adana'ya çeşitli dönemlerde göç ederek yerleşmiş olan farklı toplumsal gruplar ve yaşadıkları mahalleler tespit edilmiş ve bu doğrultuda kentin doğu ucundaki Şehit Erkut Akbay Mahallesi, güney ucundaki Akkapı Mahallesi ve batı ucundaki Fevzipaşa Mahallesi öncelikli olarak çalışılacak mahalleler olarak belirlenmiştir. Bu mahallelerin seçiminde ana kriterler farklı etnik gruplardan oluşmaları, kentin çeperlerinde yer almaları, kent merkezine uzaklıkları sebebiyle kent ile ilişkilerinin çaba gerektiriyor olması, dolayısıyla kentlilik bilincinin farklı yönleriyle tespit edilebilecek olmasıdır. Bununla birlikte bu çalışmada etnik farklılıklara göre kentlilik bilinci değerlendirmesi yapmak hedeflenmemiştir.

Çalışmanın ana yöntemi göçmen vatandaşlarla yüz yüze yapılan görüşmeler ve anketlerdir. Yüz yüze görüşmeler ve anketler yoluyla göçmenlerin özelliklerini (demografik, aylık gelir, mülkiyet durumu, eğitim durumu, bütçe durumu, sosyal hayat vb.), tercihleri ve değerlerini (mahalleden memnuniyet, orada yaşama sebebi, vb.), düşüncelerini (kent, kentli tanımlamaları), kentle ilişkilerini öğrenmek ve kentlilik bilinci taşıyıp taşımadıklarını ya da bilinç seviyelerini test etmek hedeflenmektedir. Bu yöntemle elde edilen veriler öncelikle istatistiksel analiz yazılımı kullanılarak değerlendirilmiş, ardından haritalara aktarılmış ve Adana'da yaşayan göçmenlerin kentle ilişkileri görsel bir ifadeyle kolay anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır.

4. Çalışma Alanı

Çalışma alanı olarak seçilen Adana'da Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam olmak üzere dört ilçe; Seyhan'da 99, Çukurova'da 16, Yüreğir'de 99 ve Sarıçam'da 29 olmak üzere bu dört ilçede 243 mahalle bulunmaktadır. Mücavir alan dâhil edilmez ise Adana kent merkezinde 143 adet mahallenin yer aldığı görülmektedir (Url 1).

Çalışmanın ilk kısmını oluşturan ve mahalle sakinleri ile gerçekleştirilen anket çalışmaları kenti doğu ve batı olarak ikiye ayıran Seyhan Nehri'nin doğusunda 28, batısında 21 olmak üzere toplamda 49 mahallede muhtarlar ve mahalle sakinleri ile gerçekleştirilmiştir (Şekil 1). Seçilen mahalleler Adana'nın kent merkezini doğu, güney ve batı yönlerinden çevreleyen gecekondü mahalleleridir ve kentteki göçmen kültürü hakkında detaylı bilgiye sahip olunacağı fikrini destekleyecek şekilde imarsız ve kente göç eden vatandaşların yerleşmiş olduğu alanlardır.

Adana'da Dernekler Daire Başkanlığına ve ona bağlı olan Adana Dernekler İl Müdürlüğünde kayıtlı 1.586 adet dernek bulunmaktadır (Url 2). Bunların 84 adedi hemşehri dernekleridir. Adana'daki hemşehri dernekleri üç grupta toplanmaktadır; göç edilen yer, etnik köken ve dini inanç. Göç edilen yerler bölgelere ayrıldığında Adana ilçelerinden ve Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden göçenlerin oluşturdukları derneklerin tüm derneklerin % 62'sini oluşturduğu görülmektedir. Etnik köken olarak ise en fazla Yörük Türkmenlerin kurdukları dernekler bulunmaktadır. Son olarak üçüncü grupta ise dini inanca göre kurulmuş iki adet Alevi Derneği bulunmaktadır. Bu çalışmada değerlendirmeler hemşehri derneklerinin niteliğine göre yapılmamış, genel olarak göçmen kültürü ve göçmenlerin kentlilik bilinci üzerinden inceleme yapılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan alan çalışmasında bu derneklerden 60 adedine ulaşılabilmiş, dernek yöneticileri ve dernek üyeleri ile görüşülmüştür. Bu durum çalışmanın bulgularının genellenebilmesi ve Adana'daki Hemşehri Dernekleri'nin tümünün yönetici ve üyelerinin görüşlerini yansıtabilmesi açısından önemlidir.

Şekil 1: Çalışma kapsamında muhtarları ve sakinleri ile anket çalışması yapılan mahalleler

(1. Cumhuriyet, 2. Yamaçlı, 3. Güneşli, 4. Anadolu, 5. Başak, 6. Levent, 7. Yenidoğan, 8. Atakent, 9. Özgür, 10. Sinanpaşa, 11. Yavuzlar, 12. Akıncılar, 13. Sarıçam, 14. Dervişler, 15. Tahsilli, 16. Dadaloğlu, 17. Şehit Erkut Akbay, 18. Çamlıca, 19. Ullubatlı Hasan, 20. Kiremithane, 21. Selahattin Eyyubi, 22. PTT Evleri, 23. Remzi Oğuz Arık, 24. Karacaoğlan, 25. Serinevler, 26. Kazım Karabekir, 27. Köprülü, 28. Kışla, 29. Gürselpaşa, 30. Barış, 31. İsmetpaşa, 32. Demetevler, 33. Yeşilevler, 34. Bahçelievler, 35. Narlıca, 36. Denizli, 37. Ahmet Remzi Yüreğir, 38. Sakarya, 39. Emek, 40. Meydan, 41. Yeşilyuva, 42. Mirzaçelebi, 43. Dağlıoğlu, 44. Akkapı, 45. Havuzlubahçe, 46. Şehit Duran, 47. Yenibey, 48. Barbaros, 49. Bey)

Hemşehri derneklerinin yöneticileri ve üyeleri ile de yüz yüze görüşmeler ve anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Dernek yöneticisi ve üyelerine mahalle sakinlerine yöneltilen sorularla birlikte hemşehri derneğin özellikleri, toplanma sıklığı, derneğin çalışmaları, üye sayısı gibi derneklerin çalışma şeklini aydınlatacak bilgilere ulaşmayı hedefleyen sorular yöneltilmiştir.

5. Bulgular

5.1. Mahalle Sakini Anketi Bulguları

Çalışma kapsamında Adana'nın yukarıda isimleri verilen 49 mahallesinde 248 adet sakin ile birebir anket çalışması yapılmıştır. Deneklerin %73'ü erkek, %27'si ise kadındır ve en fazla 40-49 yaş aralığındaki kişilerle görüşülmüştür. Yarısının Adana doğumlu olduğu ya da 30 yıldan uzun süredir Adana'da yaşayan kişilerden oluştuğu görülen deneklerin yarısından fazlası

konut sahibi ve aylık 500-1000 TL gelire sahip olan kişilerdir. Üçte ikisi ilkökul mezunu olan denekler arasında okur-yazar olmayanlarla yüksek okul mezunu olanların oranı %8 civarındadır .

Mahalle sakinlerinin yarısından fazlasının evde akrabalarıyla yaşıyor olması ve yarıya yakınının paraya ihtiyaç duyulduğunda akrabalarından temin etmesi deneklerin ailevi ilişkilerinin güçlü olduğunu göstermiştir. Görüşülen mahalle sakinlerinin % 17'si ev hanımı, %16'sı emekli, %8'i esnaf, % 6'sı işçi, % 5'i ise öğrencidir. Ankete katılan deneklerin %24'ü babalarının çiftçi olduğunu, %13'ü emekli olduğunu, %10'u ise işçi olduğunu ifade etmiştir. Deneklerin %40'ı çalışmamakta, %31,5'i ücretli olarak çalışmakta, % 14,5'i kendi hesabına çalışmakta, %10'u ise işveren konumundadır. Bu bulgulardan deneklerin büyük kısmının ev hanımı ya da emekli olmaları sebebiyle çalışmadığı, çalışanların ise geliri düşük olan işlerde çalıştığı ortaya çıkmaktadır.

Eğitim durumu, gelir seviyesi ve meslekleri dikkate alındığında deneklerin sosyal aktivitelerinin sınırlı olduğu aklı gelmektedir. Gerçekleştirilen anketler sonucunda 182si erkek, 66sı kadın olan deneklerin çoğunlukla sinemaya veya mahalle dışındaki parklara gitmedikleri, kadınların boş zamanlarında eğlence yerlerine gitmedikleri, en fazla kır gezintisi yaptıkları, erkeklerin ise en fazla mahalle kahvesine ve maça gittikleri görülmüştür (Tablo 1). Buna paralel olarak deneklerin büyük kısmının hiç seyahat etmediği, kadınların yaklaşık üçte birinin en fazla bir kere, erkeklerin ise yaklaşık yarısının bir ya da iki kere seyahat ettikleri anlaşılmıştır.

Tablo 1: Ankete katılan mahalle sakinlerinin cinsiyete göre tercih ettikleri eğlence mekanları

	devlet operası	tiyatrolar konserler	aile çay bahçesi	mahalle kahvesi	kır gezintisi	maç	başka	hiçbiri	cevap vermek istemedi	Toplam
BAYAN	0	4	4	3	15	2	12	26	0	66
ERKEK	1	11	6	70	11	36	14	32	1	182
	1	15	10	73	26	38	26	58	1	248

Deneklerin büyük kısmı mahallelerinde yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmiştir, bunun nedenini ise kadınlar ve erkekler farklı şekilde açıklamıştır. Kadınlar en önemli sebebin kira vermemeleri olduğunu söylerken, erkekler gelirleri ancak orada oturmaya el verdiği için mahallelerinde kaldıklarını belirtmiştir. Mahallelerinden memnun olmayan ve taşınmak isteyen azınlıktaki grup ise Kuzey Adana'da ya da daha planlı olan Seyhan İlçesindeki bir mahalleye taşınmak istediklerini ifade etmiştir. Bu bulgular önceki bir araştırmada elde edilen göçmenlerin kendileriyle aynı etnik kökenden olan insanlarla yaşamayı başlangıç olarak avantajlı gördüğü, ekonomik imkanların artması ile bu avantajdan vazgeçildiği sonucunu desteklemektedir (Duman ve Alacahan, 2009: 18).

Günlük alışverişlerini mahalledeki bakkaldan, seyyar satıcıdan ya da marketten temin ettiklerini ifade eden denekler, günlük olmayan alışveriş için ise büyük oranda "başka" seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu seçeneğin genellikle kent merkezinde yer alan Kocavezir Mahallesi, Saydam Caddesi vb. alanlar için kullanıldığı ifade edilmiştir. En fazla tercih edilen ikinci seçenek ise kent merkezi ve tek merkezli olarak genişleyen Adana'nın halen "çarşısı" olarak bilinen Küçük Saat olmuştur.

Deneklere kendilerini Adanalı hissedip hissetmedikleri sorulduğunda çoğunluğu Adanalı hissettiğini ifade etmiş, memleketlerine dönmek isteyip istemedikleri sorulduğunda ise deneklerin yarısı dönmek istemediklerini belirtmiş, memleketine dönmek istemeyenlerin çoğunlukla 19 yaşın altındakiler olmak üzere tüm yaş gruplarında yarıya yakın bir oranda olduğu görülmüştür. Memleketine dönmek isteyen deneklerden ise, 40-59 yaş aralığındakiler "memleketlerinin başka olduğunu" ifade etmiş, Adana'ya alışamadıklarını, Adana'nın yaşaması zor

bir kent olduğunu ya da kültür farklılığını neden olarak göstermişlerdir (Tablo 2). Bu soruya verilen cevaplardan memleketlerine dönmek isteyen göçmenlerin duygusal nedenlerle bunu istedikleri, Adana'ya alışmada göçmenlerin sıkıntı yaşamadığı ve kültür farklılığının önemli bir problem teşkil etmediği sonuçları çıkarılabilir.

Tablo 2: Ankete katılan deneklerin neden memleketlerine dönmek istedikleri

	MEMLEKETE DÖNMEK İSTER Mİ?							Hayır	Toplam
	Evet								
	NEDEN?								
Memleket başka	Sevdiklerim orada	Adana'ya alışamadım	Adana pahalı ve zor	Kültür farklılığı	Başka	Toplam			
19'dan küçük	1	1	0	0	0	2	4 (%27)	11 (%73)	15
20-24	5	2	0	1	0	6	14 (%52)	13 (%48)	27
25-29	3	1	2	1	0	5	12 (%50)	12 (%50)	24
30-34	5	0	1	0	2	8	16 (%57)	12 (%43)	28
35-39	6	2	0	1	2	7	18 (%58)	13 (%42)	31
40-49	8	3	0	2	1	9	23 (%45)	28 (%55)	51
50-59	12	0	0	0	1	9	22 (%55)	18 (%45)	40
60 ve yukarı	4	0	0	1	0	8	13 (%43)	17 (%57)	30
cevap yok	0	1	0	0	0	0	1 (%50)	1 (%50)	2
Toplam	44	10	3	6	6	54	123 (%50)	125 (%50)	248

Deneklere kentli denince akıllarına nasıl insanların geldiği sorulmuş ve bu soruya olumlu ve olumsuz tanımlamalarla cevaplar verilmiştir. Bu tanımlamalar arasında kişilik özelliklerini betimleyen tanımlar olduğu gibi *apartman*, *köprüünün diğer tarafı* ya da *sokak* gibi kentlilerin yaşadıkları ya da yetiştikleri mekânı betimleyen ifadeler de yer almaktadır. Genel olarak kentli denildiğinde *eğitilmiş, bilinçli, düşünceli, imkanları fazla olan, iyi giyinen, haklarını kullanan ve çevresine saygılı* insanlar tarif edilmiştir. Bununla birlikte kentliyi *kavgacı, cahil, kendini beğenmiş, soğuk* olarak tanımlayanlar da olmuştur (Tablo 3). Bununla birlikte Adana'nın kentlilik seviyesi sorulduğunda "*gelişmiş bir kent*" ile "*büyük bir köy*" cevabını verenlerin oranı birbirine çok yakın çıkmıştır. Her biri %34 oranında olan bu cevaptan başka Adana'nın imkanlarını yetersiz bulanlar yeterli bulanlardan fazladır.

Tablo 3: Ankete katılan deneklerin "kentli" tanımı

Kentli Denince Akla Gelenler	
Olumlu	Olumsuz
Bilgili, Kendini Geliştirebilen, Okuyan	Sıradan
Görgülü, Yardımsever, İnsanlara Faydalı	Kavgacı-Gürtültücü
İmkânları Fazla Olan, Aydın, Duyarlı	Devlette Çalışanlar
Medeni, Elit, Kendine Yetebilen, Sosyal	Cahil
Modern, Bakımlı, İyi, Cana Yakın	Kendini Beğenmiş
Eğitilmiş, Konuşmasını Bilen, Dürüst, Düzenli	Kaprisli
Temiz, Düşünceli	Karışık
Bilinçli, Giyim Kuşamı İyi	Soğuk

İleri Görüşlü	Apartmanda Yaşayan
Yaşam Standardı Yüksek	Hızlı Yaşayan
Kozmopolit, Meslek Sahibi	Sosyete
Hakları Kullanan Kent Hizmetinden Yararlanan	Mahalle ve Sokak Kültürü Olmayan
Çevresine Saygılı	Havalı
Devletine Bayrağına Sadık	Köprünün Diğer Tarafındakiler

Sonuç olarak mahalle sakinleri ile gerçekleştirilen anketler sonucunda aylık geliri asgari ücret civarında olan ve genelde bir kişinin çalıştığı ifade edilen ailelerde eğitim seviyesinin düşük olduğu, sosyal aktivitelere fazla zaman ve para ayrılmadığı, günlük olmayan alışveriş için kent merkezinin tercih edildiği, mahallede yaşamalarının ana sebebinin ekonomik sıkıntılar olduğu, taşınabilecek olsalar Adana'nın kuzeyindeki mahalleleri tercih edecekleri, çoğunluğun kendisini Adanalı olarak hissettiği, ileri yaş grubunda olanların memleketlerine dönmek istedikleri, kentli tanımını olumlu ve olumsuz sıfatlar ya da mekan kullanarak yaptıkları ve son olarak Adana'yı *gelişmiş bir kent ve büyük bir köy* olarak tanımlayanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür.

5.2 Hemşehri Dernekleri Yöneticisi ve Üyeleri Anketleri Bulguları

Yukarıda belirtildiği gibi çalışma kapsamında araştırma yapıldığı sırada Adana'da kayıtlı 80 adet hemşehri derneği bulunduğu tespit edilmiş ve bu derneklerden 60 tanesine ulaşılarak hem dernek yöneticileri hem de dernek üyeleri ile anket çalışması yapılmıştır.

Anket bulgularına bakıldığında, derneklere kayıtlı üye sayısının 200'ü pek aşmadığı görülmektedir, üyelerin yaklaşık yarısı ise aktif olarak derneğe katkı koymaktadır. Dernekler Kanunu'na göre bir dernek kurmak için yedi kişinin yeterli olduğu düşünülürse bu sayı oldukça yeterlidir, ancak göçmenlerin toplam nüfusuna bakıldığında bu oran düşüktür.

Derneklerin faaliyet süreleri çoğunlukla 2 ile 9 yıl arasındadır, verilen hizmetler ise iş bulmaya yardım ile sosyal ve eğitsel faaliyetler üzerine yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte, kayıtlı üye sayısı az olan derneklerin çok düzenli olarak toplanmadığı, sayı fazlaştıkça toplantıların daha rutin, daha organize bir şekilde gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde derneğin çalıştığı saatler de üye sayısı ile doğru orantılı olarak düzenli bir şekilde yapılmaktadır. Özetle üye sayısı arttıkça kurumsallaşmanın söz konusu olduğu söylenebilir.

Anket çalışması kapsamında dernek yöneticilerine *memleketlerine dönmek isteyip istemedikleri* sorulmuştur. Bu soruya "Evet" diyenlerin çoğunlukta olduğu görülmüş, aynı şekilde "Adana'da yaşamaktan memnun musunuz?" diye sorulduğunda ise "evet" diyenlerin oranının baskın olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç eden vatandaşlarımızın çoğu *memnun olmadıklarını* belirtmişler, bunun yanında bir kısım dernek yöneticisi mecburen Adana'da yaşadıklarını, şartlar uygun olmadığı için memleketlerine dönemediklerini ifade etmişlerdir. Hemşehri derneği üye ve yöneticileriyle yapılan anketler ile mahalle sakinleriyle yapılan anketler karşılaştırıldığında mahalle sakinlerinin aksine hemşehri derneklerinde çalışan kişilerin Adana'da yaşamaktansa memleketlerine dönmeyi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Bunun ana sebebi derneklerin çoğunun 2 ile 9 yıl arasında bir süredir faaliyet gösteriyor olması ve hemşehri derneklerinde görev alanların çoğunlukla Adana'ya kısa süre önce göç eden kişilerden oluşması olabilir.

Çalışma kapsamında 322 dernek üyesi ile gerçekleştirilen anketlerde üyelerin %35 oranında Adana'nın ilçelerinden geldikleri, derneklerin %27 oranında 40-49 yaş aralığında olduğu ve %82'sini erkeklerin oluşturduğu görülmüştür. Eğitim seviyelerinin özellikle Doğu Anadolu Bölgesinden gelen vatandaşlar bazında düşük olduğu, Akdeniz Bölgesinden gelen ve çalışma kapsamında etnik köken diye ayrılmış olan Balkan, Türkistan kökenli göçmenlerin eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Konut sahipliği açısından bakıldığında Doğu Anadolu'dan gelen göçmenler ne kiracı, ne ev sahibi olduklarını, ne de lojmanda yaşadıklarını, ancak kira da ödemediklerini belirtmiştir. Bu durum enformel birtakım organizasyonların var olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca ev sahibi olanların büyük oranda memleketlerine dönmek istemedikleri görülmüştür. Bu durum aidiyet duygusunun mülkiyet ile bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

Deneklerin % 42'lik bir kısmı 30 yıldan fazla süredir Adana'da yaşamaktadır ve bu kişilerin %90'ı Adana'da yaşamaktan memnun olduklarını, %78'i ise kendilerini Adanalı hissettiklerini belirtmiştir. Ancak yeni göçmenlerde durum farklıdır. 2 ile 9 yıldır Adana'da yaşayan göçmenlerin % 15'i Adana'da yaşamaktan memnun olmadıklarını ifade ederken, %60'tan fazlası kendilerini Adanalı hissetmediklerini belirtmiştir.

Hemşehri derneği üyelerinin kentin hangi bölümlerini kullandıkları sorgulandığında kentin kuzeyine pek gitmedikleri ortaya çıkmıştır. Kullandıkları bölgeler genellikle kent merkezi ve yaşadıkları mahalle civarındır. Boş zamanlarında gittikleri parklar da bu sebeple mahalle parklarıdır. Günlük alışveriş için seyyar satıcılar tercih edilirken, günlük olmayan alışveriş için genellikle kent merkezi tercih edilmektedir. Deneklerin % 60'ı sinemaya gitmediklerini, boş zamanlarında mahalle kahvesine, pikniğe ya da maça gittiklerini belirtmişlerdir. Özet olarak göçmenlerin kentin sosyo-kültürel mekânlarıyla sınırlı bir ilişkisi vardır denilebilir.

Sonuç olarak Hemşehri derneği yöneticisi ve üyeleriyle yapılan anketlerin bulguları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Adana kenti, ilçeleri ve köyleri dışında çoğunlukla Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu'dan göç almıştır,
- Göçmenlerin eğitim seviyesi düşük, kültürel altyapısı zayıftır,
- Hemşehri Dernekleri göçmen sayısına bağlı olarak oluşturulmamıştır,
- Az sayıda kayıtlı üyesi olan dernekler daha yoğun dayanışma içerisindeyken, üye sayısı binleri bulan dernekler daha organize bir şekilde örgütlenmiştir,
- Adana'daki hemşehri derneklerinin yaklaşık yarısı 2 ile 9 yıldır hizmet vermektedir,
- Hemşehriler arasında dayanışma sağlamayı hedefleyen dernekler, az sayıdaki aktif üyelerin çabalarıyla hizmet vermektedir,
- Dernek üyelerinin kendilerini Adanalı hissetmelerinin, Adana'nın ilçelerinden gelmeleriyle ya da 20 yıldan fazla bir süredir Adana'da yaşamalarıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır,
- Yeni göçmenler Adana'da yaşamaktan memnun olmadıkları gibi kendilerini Adanalı da hissetmemektedir,
- Dernek üyelerinin kentin ticari, sosyal ve kültürel hayatıyla etkileşimi sınırlı boyuttadır,
- Sosyal-kültürel aktivitelerin üyenin göç ettiği memleketindeki kırsal kültür ve aylık gelir seviyesi ile ilişkili olduğu düşünülebilir,
- Üyeler arasındaki dayanışma ağırlıklı olarak akraba boyutunda ve cemaat ilişkileri üzerinden gerçekleşmektedir.

5.3. Mekansal Tercihler

Çalışma kapsamında Adana'da yaşayan göçmenlerin kentle ilişkilerini tespit edebilmek amaçlanmış ve bu çerçevede mahalle sakinlerinin kent yaşamının belirleyici unsurlarından olan sinema, tiyatro, konser gibi kültürel etkinliklere katılımları sorgulanmış, kentin hangi bölgesindeki sinemalara gitmeyi tercih ettikleri belirlenmiş, aynı zamanda Adana'nın hangi

semtlerine devamlı olarak gittikleri sorularak kentin hangi bölgelerini daha çok kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Göçmenlerin mekansal tercihleri irdelenirken hem mahalle sakinleri hem de hemşehri derneği üyelerine aynı sorular sorulmuştur. Deneklere hangi eğlence yerlerini tercih ettikleri sorulduğunda 563 kişiden 132 adedi kahvehane, 102 adedi hiçbirisi, 99 adedi maça, 87 adedi piknik, 52 adedi tiyatro-konser, 38 adedi çay bahçesi, 2 adedi ise opera yanıtını vermiş, 43 kişi başka bir eğlence yerini tercih ettiğini söylerken 8 kişi cevap vermemiştir. Bu sonuçlar çoğunluğu erkek olan deneklerin kahvehane ve maça gitmeyi ana eğlence olarak gördüklerini, ailenin tamamının katıldığı piknik ve çay bahçelerinin ikinci tercih olduğunu, tiyatro, konser ve operanın ise daha az tercih edildiğini göstermiştir. 102 kişinin ise hiç bir eğlence yerine gitmediğini ifade etmesi kentin sunduğu sosyal etkinlik alanlarını deneklerin yaklaşık %20sinin kullanmadığı sonucunu doğurmaktadır. Tercih edilen eğlence yerleri olan kahvehane ve maçların ise kentin sunması beklenen alternatifler arasında kültürel açıdan en gelişmiş olan mekanlar olmadığı açık olduğundan, çalışma kapsamında anket uygulaması yapılan deneklerin sadece % 10'luk bir kısmının kentin sosyal olanaklarından faydalandığı sonucu çıkarılabilir.

Anket sorularının uygulandığı 563 kişiden altı adedi "sinemaya gider misiniz" sorusuna cevap vermezken, 197 kişi sinemaya gittiğini, 460 kişi ise gitmediğini ifade etmiştir. Bu durumda deneklerin %35'inin sinemaya gittiği ortaya çıkmıştır. Sinemaya gittiğini ifade edenlere ikinci aşamada hangi sinemalara gittikleri sorularak kentin hangi bölgesini daha çok kullandıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Anket sonuçlarına göre sinemaya gittiğini belirten 197 kişiden 119 adedi kent merkezindeki Arıpleks sinemasını, 63 adedi kent çeperindeki Cinebonus'u, 14 adedi kuzey Adana'daki Metropol sinemasını ve 1 adedi anket sorgulaması yapıldığında henüz açılmış olan kent merkezindeki Optimum sinemasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar yurttaşların kolay ulaşılabilir, kentin her noktasına toplu ulaşım araçları bulunabilecek ve sadece sinema için değil alışveriş, rekreasyon, sosyalleşme vb. aktiviteler için kent dışındaki alışveriş merkezinden daha fazla seçenek sunan kent merkezini tercih ettiklerini göstermektedir. Kent çeperindeki alışveriş merkezine otobüs ve servislerle ulaşım imkanı bulunsa da bu imkanların kısıtlı olması ve halen büyük ölçüde otomobil ağırlıklı bir ulaşımı gerekli kılmasının bu sonuçta önemli rolü bulunduğu düşünülebilir.

Anket sorularına cevap veren deneklere ayrıca kentin hangi bölgelerine sıklıkla gittikleri sorulmuştur. Çalışma kapsamında sadece 49 mahalle sakinlerine uygulanan anketin bulguları tartışılmış, hemşehri derneği yöneticisi ve üyelerinin verdikleri cevaplar sunulmamıştır. Bunun ana sebebi kentteki hareketliliği tespit edebilmek için denneğin ikamet ettiği mahallenin belirlenmesinin zorunlu görülmesidir. Hemşehri derneklerinin ofislerinin genelde kent merkezinde olması ve dernek yöneticisi ve üyelerinin farklı mahallelerde ikamet etmesi nedenleriyle hemşehri derneği yöneticisi ve üyelerinin verdikleri cevapların yanıltıcı olacağı düşünülerek çalışmada değerlendirilmemiştir.

Şekil 2: Deneklerin hareketlilik haritası

Adana'nın göçle oluşmuş 49 mahallesinde 248 yurttaş ile yapılan anketlerin sonucuna göre kentin kuzeyinde oluşturulan yeni yerleşim alanının göçmenlerin en sık gitmeyi tercih ettikleri bölge olduğu görülmüştür (Şekil 2). Kuzey Adana'nın hem Seyhan Nehrinin batısındaki hem de doğusundaki mahallelerde yaşayan göçmenler için tercih edilmesinin ana sebepleri göçmenlerin çocuklarının, akrabalarının ya da tanıdıklarının bu bölgelerde yaşıyor olmaları olabileceği gibi kentin kuzeyinin merkeze göre daha ferah ve rakım olarak yüksek olması, dolayısıyla iklimsel verilerin daha cazip olması da olabilir. Yapılan incelemede kentin çeperlerindeki mahallelerde yaşayan göçmenlerin kendi mahalleleri içinde ya da komşu mahallelere de hareketliliklerinin olduğu görülmüştür, özellikle kentin batısındaki mahallelerde D-400 karayolunun kuzeyindeki ve güneyindeki mahallelerde kendi içlerindeki hareketlilik dikkat çekmektedir. Bunun ana sebebi ise göçmenlerin oluşturduğu mahallelerin genellikle aynı yerden ya da komşu il ve ilçelerden gelen kişiler tarafından oluşturulması olabilir.

6. Değerlendirme

Adana'daki göçmenlerin kent ile ilişkilerinin seviyesini tespit etmek, kenti sahiplenip sahiplenmediklerini ya da kendilerini "Adanalı" hissedip hissetmediklerini anlamak, kentin hangi bölgelerini kullandıklarını belirlemek, dolayısıyla Adana'daki göçmenlerin kentlilik bilinci taşıyıp taşımadıklarını ortaya çıkarmak amacıyla yürütülen bu çalışma kapsamında 49 mahallede 248 yurttaş ve ulaşılabilen 60 Hemşehri Derneği yöneticisi ile 322 dernek üyesi olmak üzere toplamda 630 kişi ile anket gerçekleştirilmiştir.

Mahalle sakinleri ile yapılan anketler sonucunda aylık geliri asgari ücret civarında olan ve genelde bir kişinin çalıştığı ifade edilen ailelerde eğitim seviyesinin düşük olduğu, sosyal aktivitelere fazla zaman ve para ayrılmadığı, günlük olmayan alışveriş için kent merkezinin tercih edildiği, mahallede yaşamalarının ana sebebinin ekonomik sıkıntılar olduğu, taşınabilecek olsalar Adana'nın kuzeyindeki mahalleleri tercih edecekleri, çoğunluğun kendisini Adanalı olarak hissettiği, ileri yaş grubunda olanların memleketlerine dönmek istedikleri, kentli tanımını olumlu ve olumsuz sıfatlar ya da mekan kullanarak yaptıkları ve son olarak Adana'yı

gelişmiş bir kent ve büyük bir köy olarak tanımlayanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür.

Hemşehri derneği yöneticisi ve üyeleriyle yapılan anketlerin bulguları ışığında ise dernek üyelerinin kendilerini Adanalı hissetmelerinin, Adana'nın ilçelerinden gelmeleriyle ya da 20 yıldan fazla bir süredir Adana'da yaşamalarıyla ilişkili olduğu, yeni göçmenlerin Adana'da yaşamaktan memnun olmadıkları gibi kendilerini Adanalı da hissetmedikleri, dernek üyelerinin kentin ticari, sosyal ve kültürel hayatıyla etkileşiminin sınırlı olduğu, sosyal-kültürel aktivitelerin üyenin göç ettiği memleketindeki kırsal kültür ve aylık gelir seviyesi ile ilişkili olduğu, üyeler arasındaki dayanışmanın ağırlıklı olarak akraba boyutunda ve cemaat ilişkileri üzerinden gerçekleştiği söylenebilir.

Adana'da yaşayan göçmenlerin kentin sunduğu sosyal ve kültürel etkinliklere katılma konusunda zayıf olduklarının tespit edildiği çalışmada, sinema aktivitesi için kent merkezinin tercih edildiği ortaya çıkmış iken kentin kuzey bölümüne sıklıkla ziyaret amaçlı gidildiği anlaşılmıştır. Sonuç olarak hareketlilik anlamında problemin olmadığı görülmüşken hareketliliğin kent aktiviteleri bağlamında gerçekleşmediği, daha ziyade akraba ve tanıdıkları ziyaret amacıyla gerçekleştiği, yani göçmenlerin kent içinde hareketlilik göstermekle birlikte kültürel aktivitelerinin sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır.

Giddens tarafından yapılmış olan kentleşme tanımı doğrultusunda değerlendirme yapıldığında Adana'da *çoğulculuğun, farklılığın ve çeşitliliğin egemen olduğu kentsel mekânlarda, kentsel fırsatlardan farklılıklar doğrultusunda yararlanan bir kentli kültürünün oluştuğunu* söylemek bu çalışmanın bulguları çerçevesinde mümkün değildir. Yapılan çalışma sonucunda Adana'nın ilçeleri dışındaki kent, kasaba ve köylerden gelen göçmenlerin tercihlerinin birbirinden farklılık göstermediği, kentle etkileşim konusunda da göçmenlerin nereden geldiklerinin önemli bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Deneklerin yapmış oldukları kentli tanımları incelendiğinde ise değerlendirmelerin ortak noktasının kendilerinde olmayan veya kendilerini ait hissetmedikleri eğitim seviyesi, davranış veya sosyal statü olarak gördükleri gibi, yaşamadıkları mekan, hatta giymedikleri kıyafetle dahi yapıldığı görülmüştür. Kentli için ifade edilen tanımlamaların olumlu olanlarının kişilerin kendilerinde de olmasını hayal ettikleri veya arzuladıkları özellikler olduğu, olumsuz olanların ise hiç bir zaman ulaşamayacaklarını düşündükleri yaşam seviyesinin doğurduğu ezilmişlik hisleriyle orantılı olduğu söylenebilir. Bu bulgular Simmel'in (2005: 175) kentte yaşayan grupların/bireylerin birbirine karşı "ihtiyatlı" davranma eğilimi gösterdiği, hatta öfke ve kavgaya dönüşebilecek belli belirsiz bir nefret, karşılıklı yabancılık ve tiksinti hissedildiği savını desteklemektedir.

Açıklanmaya çalışıldığı gibi Adana 1950lerden itibaren farklı bölgelerden göç alan, nüfus yapısı zengin, çok kültürlü bir kenttir. 2011 yılından itibaren göç verme hızı göç alma hızını geçen (TÜİK, 2012: 34) ve işsizlik oranı Türkiye genelinde en yüksek illerden birisi olan Adana'da göçmenlerin kentle etkileşiminin son derece sınırlı olduğu, uzun zamandır göç almakla birlikte göçmenlerin kente adaptasyonu için yeterli çalışmaların yapılmadığı, kentleşmenin gerçekleşmediği, yeni bir ekonomik örgütlenmenin tesis edilmesi ve göçmenlerin bu ekonomik sistemde yer edinmeleri sonucunda kentli kavramının yerleşebileceği söylenebilir. Göçmenler hem ekonomik, hem de sosyal açıdan kendi kaderlerine terk edildiklerinden hemşehri dernekleri gibi küçük örgütlenmeler vasıtasıyla birbirlerine destek olmaktadır. Bu derneklerin verdikleri hizmetler, aile ortamında gerçekleşecek dayanışmadan daha kapsamlı değildir, yani göçmenlerin akıllarıyla değil kalpleriyle hareket ettikleri, dolayısıyla kentli olamadıkları savunulabilir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Erkan, AKA, Assiye ve CEM DEMİR, Murat (2006) "Türkiye'de Hemşehri Dernekleri ve Kırsal Dönüşüm", *Turkish Journal of Agricultural Economics*, Vol. 12, pp. 51-58., MPRA Paper No 8646 (<http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8646/>)
- AYATA, Ayşe Güneş, (1991) "Gecekondularda Kimlik Sorunu, Dayanışma Örgütleri ve Hemşehrilik", *Toplum ve Bilim* Sayısı 51-52, s. 89-101
- BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI (2009) *Kentleşme Şurası-Kentlilik Bilinci*, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu, Ankara.
- BOOKCHIN, Murray (1999) *Kentsiz Kentleşme-Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- DUMAN, Betül ve ALACAĞAN, Osman (2009) 'Getto Tartışmasına bir Metropolden Bakmak', *The Journal of Academic Social Sciences Studies*, Vol 2, Issue 1, p. 1-20.
- ERKAN, Rüstem (2002) *Kentleşme ve Sosyal Değişme*, Bilimadamı Yayınları, Ankara.
- FLICHE, Benoit (2005) 'The *hemşehrilik* and the village: the stakes of an association of former villagers in Ankara', *European Journal of Turkish Studies*, Thematic Issue No 2, Hometown Organisations in Turkey, URL : <http://www.ejts.org/document385.html>
- GANS, Herbert, J. (1962) *The Urban Villagers: Group and Class in the Life of Italian-Americans*, Free Press, New York.
- GIDDENS, Anthony (2000) *Sosyoloji*, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- GÜÇLÜ, Sevinç (2002) *Kentleşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*, Ankara, Kültür Bakanlığı.
- KESER, İnan (2008) *Kent Cemaat Etnisite*, Ütopya Yayınları:158, Ankara.
- KURTOĞLU, Ayça (2005) "Mekansal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olarak Dernekler", *European Journal of Turkish Studies*, Thematic Issue No. 2, Hometown Organisations in Turkey, URL : <http://www.ejts.org/document375.html>
- ROUSSEAU, Jean. Jack (1950) *The Social Contract*, Everyman Edition, New York.
- SANDERS, Jimmy M. (2002) "Ethnic Boundaries and Identity in Plural Societies", *Annual Review of Sociology*, Vol. 28, pp. 327-357.
- SELEK, Cihan ve KÖSEOĞLU, Özer (2008) *Hemşehrilik Derneklerinin Adapazarı'nın Sosyo Ekonomik Yapısına Etkileri*, Sakarya, Bilgi Kültür Merkezi.
- SIMMEL, Georg, (2005) "Metropol ve Zihinsel Yaşam", *Şehir ve Cemiyet* içinde, İz Yayıncılık, İstanbul, s: 167-184.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2012) Seçilmiş Göstergelerle Adana 2012, TÜİK, Ankara.
- WIRTH, Louis (1938) "Urbanism as a Way of Life", *American Journal of Sociology*, Vol 44, No 1, pp: 1-24.
- Url 1: www.adana.bel.tr (Erişim tarihi:09.10.2013)
- Url 2: www.dernekler.gov.tr (Erişim tarihi: 05.11.2012)